

کوزه بشکسته

مسعود بھنود

— 1 —

مشعل

فهرست

۹	چشمان گشوده بر جهان
۲۷	به تیزی شمشیر
۴۵	به سوی قرار
۵۳	وعده سرنوشت
۷۵	اسب‌های جوان
۸۳	در جام روزگار
۹۷	چهره دیگر عشق
۱۳۱	میان سنگ‌های آسیا
۱۶۳	دیدار در افق
۲۰۷	آرام در شهر
۲۵۳	با عشوه‌های یاد
۳۳۳	آشنای من سرمگین
۳۵۳	شگفت آذرخشا
۳۷۱	دفتری که عشق نوشت
۳۹۵	با کاروان حله

چشمان گشوده بر جهان

چهار تا بودند. بی هیچ شباهتی به هم. وقتی چشم این جهانی یافتند و آن را گشودند. اولین جنگ بزرگ بشری، جنگی که همه جهان به نوعی درگیرش بود به پایان رسیده یا رو به پایان بود.

جنگ جهانگیر اول، چنان زخمی بر دل امیدواران زد که هیچ جنگی پیش از آن نزده بود. سال‌های اشک بود و شادی، سال‌های مرگ و خوشی. شانزده میلیون نفر کشته شدند و دو امپراتوری ساقط شد که کسی گمان سقوطشان نمی‌داد اما هم در آن زمان همه دانایان جهان به وجد آمدند وقتی خبر گرفتند که حکومت شوراها به جای امپراتوری تراها شکل گرفته است. تا آن زمان هرگز بر اساس طرح و نظر نوابغ، جامعه‌ای و سرزمینی شکل نگرفته بود.

از دل ویرانه‌های این جنگ و از میان دردهای درمان نشدنی اش، از میان اشک و خونش، نسلی امیدوار سر برآورد. امیدواران باید در جهانی می‌زیستند که چون کشمکش قدرت را تا نهایت رفته بود، بهترین وسایل کشنن را ساخته بود، بزرگ ترین بمب‌های شیمیائی را بر پوست خود آزمایش کرده بود، دیگر می‌خواست آرام بگیرد. شاعران و فلاسفه امیدوار، در اشعار و مقالات امیدوار به آن‌ها که گرسنه بودند نوید می‌دادند که دیگر بشر به چنین انهدامی دست نخواهد زد.

از دل چنین حادثه‌ای، قانون‌های جهانی که آرزوی دیرین مصلحان تاریخ بود وضع شد. قوانینی که نمایندگان همه زمین بر پایش امضا گذاشتند چون

کوزه بشکسته

می دانستند به کجا می رود انسانی که دیگر بال پریدن دارد، و مرغانی ساخته که از هوا بمب بر سر زمینیان می ریزند، وسایلی ساخته که از راه های دور صدای خود را از بیگانه تشخیص می دهند، تیرها ساخته که وسعت سرزمین ها را طی می کنند، اسیان آهنین ساخته که به سرعتی چند برابر می تازند تازه چند نفری هم بر کجاوه های خود می نشانند، کشتی ها ساخته که به سرعتی چند برابر نهنگان از این قاره به قاره دیگر می تازند و نهنگانی که توپ دارند و به موقع زیر آب پنهان می شوند.

و در همین زمان بود که آن چهار نفس کش چشمنشان به نور زمین خیره ماند که شاعران می گفتند بشر به انتهای تباہی رفت و اینک در خیال رسیدن به اوج نورست. نوآمدگان که آخرین مسافران این کشتی بودند، با چشمان معصومشان به دنیایی پا نهادند که سهمی از زندگی برایشان نگاه داشته بود، از غیمتها و تحفه های جنگ. باید می آمدند تا سهم خود بستانند. و حصه شان به یک اندازه نبود. مادرانشان آنان را همچون همه مادران با امید آوردند. در گوششان بخت خوش آرزو کردند. اما آنان سرنوشت خود را بعدها چنان نوشتند، که قصه شد.

جهان در انتظارشان نبود. که این جهان در انتظار هیچ کس نیست. و بخت در انتظارشان نماند که عروس بخت برای هیچ کس پشت در نمی ماند. قصه هیچ کس را چون دیگری نمی نویسد این قصه نویس دهر. گلیم بخت هیچ کس چون دیگری بافته نیست. از هر جا آمده باشند و به هر جایی بروند آدمیان، در میان راه، در این چل تکه فلکی گاه تاری می شوند و گاه پوید. و از در هم شدنشان گاه چل تکه شکل دیگر می گیرد. و سرانجام گل کوزه گران خواهد شد. چهار نقش قصه مانیز چنین بودند. چه کس در ناصیه آنان می توانست دید که چه نقشی می گیرند.

چشمان گشوده بر جهان

نفس را در آن تنگ می کرد و چشم چشم را نمی دید. در یک خانه خشت و گلی، حیاطی در وسط و دورتا دورش اتاق، هر اتاق برای یک خانواده مستأجر. ژاندارم غلامحسین اما دو اتاق داشت. هر دو سه ماهی یک بار که او شبی خسته و بی خبر می رسید، مادرش بچه ها را بیدار می کرد تا لحاف و تشك به دوش بکشند به اتاق دم دری برون و بگذارند غلامحسین خان با نرگس تنها باشد. حالا که نان آور خانه بعد مدت ها از کوه و کمر به خانه آمده است.

آن غروب هم پسرهای نرگس و همبازی هایشان را کرده بودند تو اتاق دم دری، و نرگس خیس عرق لو شده بود تو رختخواب وسط اتاق بزرگه. نرگس فقط فریاد می زد یا امام هشتم، و هی هوا را به درون می کشید و با بازدم آن را با صدا بیرون می فرستاد. مادر ژاندارم با کمر خمیده اش هی دعا می خواند و گاه گاه از نرگس می خواست آهسته تر ناله کند چرا که مرد غریبه می توانست در اتاق های خانه باشد گرچه در حیاط مردی نبود. و در همان حال آرزو می کرد که پسرش چنان گشايشی در کارش افتاد که بتواند خانه ای دربست کرایه کند برای زن و بچه اش و با این همه آدم جور و اجور همخانه نباشد. مادر ژاندارم این ها را در گوش نرگس می گفت که داشت چهارمی بچه اش را می زایید و از دیشب درد می کشید و می گفت دیگر قلبم تاب ندارد. دو سه باری هم از حال رفت، و همه فکر کردن رفته است. سر زایمان قبلی افتخارالسادات قابله گفته بود نرگس سخت زاست. همیشه می گفت بعضی ها مادرزادی سخت زایند، به شکم اول و دوم نیست. می گفت فقط کولی ها و ایلیاتی ها هستند که راحت زایند. به نقل او "می زایند... خودشان بند ناف را یا یک سنگ بیابان می کوبند و بچه را با یک دلو آب می شویند و می بندند به پشت و می پرند روی اسب که از کوچ عقب نمانند. باکشان نیست".

نرگس را وقتی دیگر بی طاقت شده بود بلند کردن که یک دور دور اتاق بگردانند. پاهایش بی قوت، تحمل تن باریکش را نداشت، کشیده می شد روی زمین. طاهره خانم همسایه که کلاس درس قرآن داشت نشسته بود بالای تشك نرگس به تلاوت کتاب خدا. تا نرگس را بلند کردن که راه بروود دور اتاق، طاهره خانم همان طور قرآن خوانان رختخواب را چرخاند به سمت قبله. و نشست بی

همزاد، اول باری که هوا را به درون خود فرستاد همزاد کسی نبود. نامی نداشت فقط پسر نرگس بود و پسر ژاندارم غلامحسین. در اتاقی متولد شد که دود اسپند